

TANKER OM
MUNDHÅND-
SYSTEMET

MHS

*Deltagere i arbejdsgruppen: Karen Bach Hansen, Sonny Mærkedahl, Bente Pedersen, Anette Thiesen, Jeannette Fjordgaard
Februar 2004*

Hvis man er i en kommunikationssituation, er det vigtigste at blive forstået, og så er situationen en helt anden.

Det er vigtigt, at man bruger MHS helt fra de små klasser, bl.a. i arbejde med sproglig opmærksomhed, da det er med til at stimulere og underbygge læse- og sprogindlæring samt udtale. Ligeledes vil det være et godt fundament at bygge videre på i de næste klassetrin.

Det er for de fleste børn ikke let at tilegne sig MHS. Mange hjem bruger det ikke eller kun delvist, så det er træning, leg og regler, der skal arbejdes med hele skoleforløbet.

Man skal være opmærksom på, at sproget forandres hele tiden. Der er mange faktorer, som hele tiden ændrer sig:

- Udtalen
- Anvendelsen af ordet
- Ord i forskellige sammenhæng
- Hvor man bor geografisk

Måske bemærker man ikke denne udvikling af sproget i dagligdagen, men man kan på film fra forskellige årtier høre den forskel, der er på både sprogbrug og udtale.

Vi har kun kort talt om MHS i engelsk- og tyskundervisningen. Hvis der bruges MHS i fremmedsprogundervisning, anbefales det, at man bruger de håndstillinger, der er besluttet, og at man ikke selv laver nye.

Dispensation til FSA i Retstavning.

På nuværende tidspunkt søger vi Ministeriet om dispensation til at anvende MHS og tegnsprog, samt en tillægstid på 20 minutter, da man bruger ekstra tid til at diktere.

Baggrund

Gennem den almene snak med kollegaer er der efterhånden blevet afdækket en fælles usikkerhed i brugen af MHS, specielt i forbindelse med diktat i hele skoleforløbet, og i særdeleshed om, hvordan man gør det rigtigst og på landsbasis ensartet til eksamen.

Snakken førte til dette lille udviklingsprojekt bestående af fem dansklærere, som hver har fået 10 timer til at gå mere i dybden med problematikkerne.

Selv om vi havde en fornemmelse af, at de andre skoler for døve og hørehæmmede havde samme overvejelser som vi, blev vi alligevel enige om at skrive til dem for at få deres egne ord for, hvordan deres oplevelser af brugen af MHS er.

Den historiske baggrund for MHS er, at det er et visuelt sprog udviklet til kommunikation med døvblevne og hørehæmmede, altså personer, som har / har haft et talesprog med alle dets forskellige lydbilleder.

Fra at være et visuelt/talt kommunikationsmiddel for døvblevne er MHS også blevet et tegnsprogs-supplement til døve.

MHS har nu fået flere funktioner og en bredere brugergruppe.

MHS anvendes som det udtalte ord og ikke som det skrevne.

I danskundervisningen bruges det specielt i diktatskrivning, da et tegn kan have mange danske ordbetydninger, f.eks. at gøre, at arbejde, at lave etc.

Her er den døve og svært hørehæmmede elev i høj grad henvist til mundaflæsning, og som supplement hertil bruges MHS for at visualisere det lydlige udtryk.

Den døve eller svært hørehæmmede elev har ikke haft og har oftest ikke et dansk talesprog. Vedkommende kan sproget ud fra det læste og fra det tillærte i artikulationsundervisningen.

De fleste døve elever når ikke at få et perfekt dansk talesprog, og de vil altid være afhængige af at øve den danske udtale og at få undervisning i udtale af nye ord og fremmedord.

Ukendte ord og fremmedord i en eksamensdiktat vil det ikke være muligt at træne.

Der er måske heller ikke et tegn for ordet/ordene, og der anvendes derfor MHS.

Eleven har kun ringe mulighed for at aflæse og forstå ordet, da udtalen måske ikke er kendt.

I dag bruges MHS desuden som supplement til tegnsprog til navne, steder og begreber, der ikke findes tegn for. Det er blevet en del af tegnsproget.

Konklusion:

Konklusionen, ud fra vores diskussion og de svar vi har fået, må være, at brugen af MHS er individuel og præget af dels ens elevgruppes hørelse og sproglige niveau og dels af ens egen dialekt, holdninger om hvor meget hjælp eleverne skal have og endvidere af lærerens egen formåen.

MHS er lavet som et lydret system, og vi vil anbefale, at man fortsætter med at bruge det på den måde.

Vi har ikke været i stand til at komme med et forslag, der ville være bedre. Og så længe der ikke er andre alternativer, må det være det nuværende MHS, der er gældende.

- ❖ I forbindelse med diktat og Folkeskolens Afgangsprøve i Retstavning, hvor der anvendes tegnsprog og MHS, skal man bruge det lydrette system og ikke en mere eller mindre personlig udgave af "stavemetoden".

Man skal også være opmærksom på, at man ikke bruger overdrevne mundbevægelser for at lære udtalen bedst mulig. Disse bliver også kopieret af eleven, hvilket ikke er klædeligt.

Det er hurtigere at tillægge sig en vane end at aflægge den igen.

Endelser:

-ene, -ende.

(løbene, løbende)

Denne gruppe ord kræver en grammatisk træning og en bevidsthed om, hvilke ordklasser de tilhører.

Svære aflæsninger:

Lange ord, ofte med endelserne -ning, -ningerne, -else. Det er svært visuelt at overskue meget lange ord. Her kræves øvelser og grammatiktræning.

Tilbagemeldinger fra andre skoler:

- Generelt bruges lydmetoden, dog viser nogen det bløde "g", selvom det ikke udtales som blødt g, men som j eller er stumt.

- Flere gør opmærksom på en skelnen mellem et skriftnært MHS og lydmetoden.

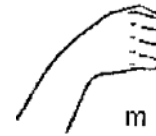
- Flere er opmærksomme på, at det skriftnære MHS er en intern opfindelse, som ikke holder i forhold til de korrekte MHS-regler, f.eks. "giro",

- Alle nævner, at MHS-j ikke bruges. Men nogle bruger en kombination af HA-j i forbindelse med navne, f.eks. Jens.

MHS bruges især i forbindelse med diktat og artikulationsundervisning og som hjælp til navne, fremmedord og ord, hvor der ikke er tegnord.

- Nogle skoler med høreklasser fortæller, at de p.t. ikke bruger MHS.

Hvorfor opstår der usikkerhed?

MHS er et hjælpemiddel, der følger udtalen i en kommunikation.

Ens personlige udtale er påvirket af flere faktorer som f.eks. opvækst, geografisk tilhørsforhold etc.

Når man skriver diktat, er det en oplæsning af et skrevet sprog. Udtalen bliver mere korrekt og tydelig.

Der er altså stor forskel på, hvordan ordene udtales, om det er i en direkte kommunikation, eller om de er knyttet til det skrevne ord.

Ligesom man er meget omhyggelig med at udtale ordene korrekt, når man dikterer diktat, er man også meget omhyggelig med, at MHS bliver gjort rigtigt.

Her opstår dilemmaet: Kommer man til at "hjælpe" for meget i sin tydeliggørelse?

Prøv selv at vælge en sætning og udtal den, som man vil gøre i en samtale, og prøv samme sætning som man ville diktere den.

Mange ord udtaler man meget forskelligt. Man taler langsommere, der er større pauseringer mellem ordene, og der er tendens til stavelsesmarkering. Der er også flere endelser, der er tydeligere.

På samme måde påvirkes MHS, da dette følger udtalen.

Grammatiske områder, som efter vores erfaringer giver problemer:

Stumme bogstaver:

h: hv-ord, hjerte,
d: voldsom,
e: billede,
g: spurgte,
r: forvirrer, kører,
s: retssal,
t: ordentlig, syntes,
v: gulv, halv,
f: af.

Denne gruppe bogstaver/ord er nogle, man skal øve i undervisningen, og eleverne skal være klar over, at disse ord skal slås op.

Nutids r på verber er en regel, der kan huskes evt. ved at sætte ordet ”spise” ind i stedet for verbet.

Jeg kører i en bil. Jeg ”spiser” i en bil.

Der er også undtagelser, hvor der mod forventning ikke er stumme bogstaver (gjort, brat).

Udtale:

p * t * k udtales kun som pustet lyd, når de står som forlyd.

I udlyd bliver de til:

p – b (kop)

k – g (lak)

t – d (tit)

sp – st – sk udtales altid som:

sp – sb (spille)

st – sd (stor)

sk – sg (skab)

det bløde g:

g – j (bage)

g bliver stumt (regel)

g – vokaliseres til u (baggrund)

For at indlære disse udtalelser, må man starte i de yngste klasser med lege og artikulationsøvelser, sådan at man får det automatiseret så hurtigt så muligt.

”sjon”

-sion,

-ssion

-tion.

Tre endelser med samme udtale. -tion er almindeligst, men for at være sikker, skal der bruges ordbog hver gang.

Fremmedord og låneord fra andre sprog:

Genert, gele, giro, bagage, garage,

charme, jalousi,

succes,

t-shirt,

jeans, jazz m.m.

Denne gruppe ord bør ofte præsenteres i undervisningen, da udtalen gør, at man ikke lige finder dem i ordbogen.